PE DRUMUL DESVOLTĂRII LINGVISTICII DIN ŢARA NOASTRĂ

DE

PROFESOR DIMITRIE MACREA

La 20 iunie s'au împlinit trei ani dela publicarea în ziarul « Pravda » a tezelor lui I. V. Stalin despre limbă sub titlul « Cu privire la marxism în lingvistică ». Împreună cu alte articole ale lui I. V. Stalin, această lucrare formează partea principală a operei clasice « Marxismul şi problemele lingvisticii », care a marcat o cotitură hotărîtoare în istoria tuturor ştiinţelor sociale şi, în primul rând, a lingvisticii.

Frămîntarea creatoare produsă de această lucrare, atât în lumea ştiinţei cât şi în marile mase, este pe deplin explicabilă prin imensa ei valoare teoretică şi de îndrumare luminoasă în actualitatea politică, economică şi culturală a vremii noastre. Apreciind marele ecou produs de această operă a lui I. V. Stalin, lingvistul sovietic A. S. Cikobava scrie: « În întreaga istorie a omenirii, problemele teoretice ale limbii nu au fost niciodată obiectul unui asemenea interes din partea a milioane de oameni »[1]. Aceasta se explică prin faptul că popoarele care luptă pentru apărarea independenţei lor şi pentru desvoltarea necontenită a ştiinţei şi culturii au găsit în « Marxismul şi problemele lingvisticii » un sprijin puternic al patriotismului lor şi un îndemn sporit pentru desvoltarea şi cultivarea limbii, care este forma naţională a culturii socialiste.

În « Marxismul şi problemele lingvisticii » sunt formulate, pentru întâia oară în istoria lingvisticii, definiţiile marxiste ale noţiunilor şi categoriilor fundamentale ale acestei ştiinţe: specificul limbii ca fenomen social, raportul ei faţă de producţie, bază şi suprastructură, caracterul ei naţional, structura limbii, legile ei interne de desvoltare, funcţia ei socială, legătura ei indisolubilă cu gândirea, condiţiile sociale ale desvoltării limbii, legătura ei strânsă cu istoria poporului care a creat-o şi o vorbeşte, rolul ei uriaş în istoria culturii umane.

[1] « Izvestiia Akademii Nauk SSSR », vol. IX, nr. 5/1950, p. 329.

BDD-A10189 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)

Completând tezele de mai sus, « Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S. », apărută în 1952, conţine noi indicaţii metodologice de neprecuită valoare, pe care lingvistica trebuie să le folosească, şi anume cele asupra caracterului obiectiv al legilor economice şi a folosirii lor pentru progresul societăţii, asupra duratei limitate de funcţionare a acestor legi şi caracterizarea legilor fundamentale ale capitalismului şi socialismului.

Marcând începutul unei noi etape în desvoltarea lingvisticii, « Marxismul şi problemele lingvisticii » a însemnat pentru lingvistica sovietică şi a ţărilor de democraţie populară începutul unui mare avânt creator.

★

Cel mai strălucit bilanţ de realizări, la împlinirea a trei ani dela publicarea acestei opere clasice a lui I. V. Stalin, îl prezintă, desigur, lingvistica sovietică. Desvoltând şi aplicând teoria marxist-leninistă într'un domeniu al ştiinţei în care au domnit multe confuzii şi rătăciri idealiste, de felul celor susţinute de şcoala lui N. I. Marr şi de şcolile lingvistice burgheze, lucrările lui I. V. Stalin au stabilit premisele ştiinţifice fundamentale pentru înflorirea excepţională pe care o cunoaşte astăzi lingvistica sovietică.

Valorificând în mod strălucit tezele lui I.V. Stalin despre limbă şi aplicând îndrumările lui metodologice în tratarea diferitelor probleme concrete, lingviştii sovietici au dat la iveală lucrări de cel mai înalt interes ştiinţific.

Traducerea recentă în limba română a două culegeri de studii: « Problemele ştiinţei literare sovietice în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin despre lingvistică » (Editura Cartea Rusă, 1952) şi « Problemele lingvisticii în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin » (Editura Academiei R.P.R., 1953), despre care scriem mai pe larg la rubrica « Critică şi bibliografie » din acest număr al revistei noastre, oferă marelui public dela noi posibilitatea să aprecieze drumul fecund pe care se desvoltă astăzi lingvistica sovietică, precum şi marea putere de creaţie a lingviştilor sovietici. Astfel de studii teoretice de lingvistică apar în mare număr în Uniunea Sovietică, printre care amintim valoroasele culegeri: « Împotriva vulgarizării şi denaturării marxismului în lingvistică » (Editura Institutului de lingvistică al Academiei de Ştiinţe din U.R.S.S.) şi « Problemele de teorie şi istorie a limbii în lumina lucrărilor lui I. V Stalin despre lingvistică » (Editura Academiei de Ştiinţe din U.R.S.S.). Marea contribuţie adusă operei de introducere a marxismului în lingvistică şi de critică nimicitoare a idealismului, întreprinsă pe baza învăţăturii staliniste, a consacrat numele lingviştilor sovietici: V. V. Vinogradov, A. S. Cikobava, G. D. Sanjeev, N. S. Pospelov, V. A. Zveghinţev, V. A. Serebrennikov, R. I. Avanesov, L. A. Bulahovski şi alţii, în fruntea savanţilor luptători din întreaga lume pentru cea mai înaintată ştiinţă a limbii, pe baza trainică a clasicei opere a lui I. V. Stalin « Marxismul şi problemele lingvisticii ».

BDD-A10189 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)

Alături de studiile de nepreţuită valoare teoretică, ca cele cuprinse în culegerile menţionate mai sus, şi de bogatele studii din revistele « Voprosî iazîkoznaniia», « Izvestiia Akademii Nauk », « Russkii iazîk v şkole », «Inostranniie iazîki v şkole» şi altele, lingvistica sovietică a păşit la realizarea unor importante lucrări ştiinţifice cu caracter practic de mari proporţii, cum sunt, spre pildă: « Gramatica limbii ruse », din care a apărut primul volum în 1952; « Dicţionarul limbii ruse literare contemporane », în 15 volume, din care au apărut până în prezent două volume, iar în anul în curs vor apărea alte trei; Dicţionarul normativ de uz curent, în 3 volume; Dicţionarul limbii ruse într'un volum, de S. I. Ojegov; Dicţionarul limbii lui Puşkin, care cuprinde 80.000 de cuvinte; « Materiale şi cercetări asupra istoriei limbii literare ruse », sub redacţia Acad. V. V. Vinogradov, din care, în 1953, a apărut al treilea volum, cuprinzând analiza limbii şi stilului marilor scriitori din epoca puşkiniană: Puşkin, Gogol, Lermontov şi Belinski; Atlasul dialectologic al limbii ruse, din care au apărut două mari volume, cuprinzând graiurile dela răsărit de Moscova şi cele din regiunile nord-vestice. Nenumărate sunt în acelaşi timp lucrările de fonetică, dialectologie şi lexicologie privind limba rusă, ca şi limbile popoarelor din U. R. S. S., care, pentru întâia oară, se bucură de libertate şi sprijin ştiinţific de desvoltare prin politica naţională leninist-stalinistă.

Clasicele lucrări ale lui I. V. Stalin au dat astfel lingviştilor sovietici sprijinul ştiinţific şi îndemnul pentru a realiza opere care să fie la înălţimea celorlalte înfăptuiri măreţe ale epocii socialiste. Prin operele ei teoretice şi practice realizate până acum pe baza învăţăturii staliniste, lingvistica sovietică şi-a deschis drumul larg spre a ocupa « primul loc în lingvistica mondială », aşa cum i-a fixat ca sarcină marele ei îndrumător, I. V. Stalin, în « Marxismul şi problemele lingvisticii » (p. 38).

★

Învăţătura stalinistă despre limbă, succesele lingvisticii sovietice şi marele sprijin acordat de către Partidul Muncitoresc Român studiului ştiinţific şi cultivării limbii române şi limbilor minorităţilor naţionale, sprijin izvorît din însuşirea învăţăturii marxiste despre rolul limbii ca instrument de luptă şi desvoltare a societăţii şi ca formă a culturii naţionale, au creat şi în ţara noastră condiţiile prielnice pentru desvoltarea lingvisticii pe baze ştiinţifice. Planurile de muncă ale Institutelor de lingvistică din Bucureşti şi Cluj ale Academiei R.P.R., precum şi cel al colectivului din Iaşi, cuprind un vast program întocmit pe baza învăţăturii lui I. V. Stalin şi a roadelor ştiinţei sovietice. Acest program de lucru este menit să umple marile goluri lăsate la noi în domeniul studiului şi cultivării limbii, ca urmare a nepăsării şi desconsiderării claselor exploatatoare faţă de limba română şi să înlăture concepţiile idealiste şi neştiinţifice care au dominat în elaborarea lucrărilor de lingvistică întreprinse la noi în trecut.

BDD-A10189 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)

Însuşindu-şi învăţătura lui I. V. Stalin, după care esenţa specificului limbii este structura gramaticală şi fondul principal de cuvinte, Institutul de lingvistică din Bucureşti a început elaborarea lucrărilor de bază care privesc temelia limbii române: Gramatica şi Dicţionarul.

Volumul întâi al Gramaticii limbii române (Vocabularul, Fonetica şi Morfologia) a fost terminat şi dat la tipar în cursul lunii iunie a.c. Volumul al doilea cuprinzând Sintaxa, se găseşte în faza ultimei revizii şi va fi dat la tipar în cursul lunii noiembrie a.c. Din Dicţionarul limbii române literare contemporane, care va fi format din patru volume, a fost terminat primul volum, literele A—C, care va fi dat la tipar în cursul lunii septembrie a.c. Institutul de lingvistică din Bucureşti, în colaborare cu cel din Cluj, va începe, în cursul acestui an, elaborarea unui dicţionar al limbii române într'un volum, model Ojegov, accesibil ca nivel de înţelegere, ca formă şi ca preţ marii mase a elevilor, studenţilor şi tuturor omenilor muncii. În cadrul operei de studiere şi de valorificare ştiinţifică a limbii noastre, s'a început, în colaborare cu Institutul de lingvistică din Cluj, strângerea de material pentru un dicţionar al limbii române din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea.

Ortografia ştiinţifică a limbii române, întocmită în 1952 şi supusă desbaterii publice mai multă vreme, a fost definitivată şi, împreună cu un dicţionar ortografic de 10.000 de cuvinte, va deveni în curând ortografia oficială a limbii noastre.

Munca pentru cunoaşterea graiurilor populare se desfăşoară intens, urmând a fi valorificată în « Atlasul lingvistic român », al cărui prim volum, alcătuit de Institutul de lingvistică din Cluj, este gata de tipar. Studierea graiurilor noastre populare constituie astăzi şi pentru Institutul de lingvistică din Bucureşti o preocupare activă, concretizată în alcătuirea unui colectiv de tineri dialectologi, care au făcut, în cursul acestui an, două anchete pe teren, în regiunile Stalin şi Bacău, iar în cursul verii, împreună cu echipa Institutului din Cluj, au anchetat graiurile din văile Jiului, şi Sebeşului.

Studiul istoriei limbii române în strânsă legătură cu istoria poporului, care constituie, după indicaţiile lui I. V. Stalin, condiţia cunoaşterii ei ştiinţifice, este întreprins de Institutele de lingvistică în colaborare, cuprinzând următoarele probleme de bază: formarea limbii române, rolul elementului slav în evoluţia ei, fondul ei principal de cuvinte, structura ei fonetică, dialectele şi graiurile ei regionale.

În scopul cunoaşterii şi însuşirii limbilor naţiunilor vecine şi prietene, Institutul de lingvistică din Bucureşti a întocmit un dicţionar ruso-român, cuprinzând 50.000 de cuvinte. El va fi dat la tipar în cursul lunii decembrie a.c. De un nepreţuit ajutor pentru cunoaşterea limbii ruse la noi în ţară este dicţionarul româno-rus, editat recent la Moscova de către Editura în limbi străine din U.R.S.S., care se găseşte astăzi în toate librăriile noastre.

Institutul de lingvistică din Cluj a pregătit şi va da la tipar, până la sfârşitul acestui an, Dicţionarul româno-maghiar.

BDD-A10189 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)

Însuşindu-şi experienţa sovietică despre valorificarea moştenirii culturale, Institutele noastre de lingvistică au început munca de reconsiderare a operelor lingviştilor noştri din trecut. Desvoltarea lingvisticii noastre trebuie legată de tot ceea ce a fost valoros şi progresist în trecut, cunoaşterea operei lingviştilor noştri patrioţi constituind un important factor în înarmarea tinerelor cadre cu cunoştinţe ştiinţifice asupra limbii române. Reconsiderarea lingviştilor români din trecut se îndeplineşte, la Institutul de lingvistică din Bucureşti, prin elaborarea a două studii, unul asupra lui A. Cihac şi al doilea asupra lui H. Tiktin; Institutul de lingvistică din Cluj pregăteşte un studiu asupra slavistului Ioan Bogdan, iar colectivul de lingvişti din Iaşi, un studiu asupra lui Alexandru Lambrior.

În cadrul reeditării de scrieri vechi româneşti, la Institutul de lingvistică din Bucureşti se lucrează la o ediţie ştiinţifică a Didahiilor lui Antim Ivireanul şi la publicarea descrierilor făcute de călători români în Rusia, în secolul al XVIII-lea.

Spre a susţine interesul activ al intelectualităţii noastre şi al tuturor oamenilor muncii pentru cultivarea limbii noastre, pentru combaterea teoriilor idealiste care au frânat desvoltarea lingvisticii româneşti şi îndeosebi pentru promovarea lingvisticii materialiste, Institutul de lingvistică din Bucureşti editează în prezent două reviste de lingvistică de largă răspândire: « Studii şi cercetări lingvistice » şi « Limba română ».

Legarea conţinutului acestor reviste de problemele vii şi actuale ale culturii noastre face ca ele să se deosebească total de publicaţiile lingvistice din trecut, care, chiar atunci când nu erau scrise în limbi străine, erau destinate unor probleme rupte de viaţă şi străine de actualitatea culturală, motiv pentru care ele aveau o circulaţie foarte redusă. Revistele « Studii şi cercetări lingvistice » şi « Limba română » se ocupă de problemele arzătoare ale desvoltării noastre culturale, ca : Gramatica, Dicţionarul, Ortografia, predarea limbilor în şcoli, răspândirea şi popularizarea cuceririlor lingvisticii române şi sovietice, întreţinerea interesului şi dragostei pentru cultivarea limbii române. Tirajul acestor publicaţii se ridică la mii de exemplare, cifră care sub regimul burghezo-moşieresc nu era atinsă nici de cărţile de mare succes, fără a mai vorbi de publicaţiile lingvistice.

★

Învăţătura stalinistă a început să dea roade şi în domeniul învăţământului nostru lingvistic, în universităţi ca şi în şcolile medii. Este destul să amintim în această privinţă că la Universitatea « C. I. Parhon » din Bucureşti numărul tezelor pentru Examenul de Stat tratând subiecte de lingvistică a crescut simţitor faţă de anii trecuţi. Aceste teze au tratat probleme de gramatică, de lexicologie, probleme de limbă literară şi de graiuri regionale.

BDD-A10189 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)

Cercul studenţesc de lingvistică dela Universitatea « C. I. Parhon » a însemnat în anul acesta un factor mai activ în pregătirea ştiinţifică a studenţilor şi în stimularea interesului lor pentru studiile de lingvistică. Desvoltarea acestui cerc printr'o mai bună organizare a şedinţelor şi prin participarea mai activă a studenţilor şi profesorilor la lucrările lui va constitui un factor de real progres în munca pentru ridicarea de tinere cadre de lingvişti.

Activitatea ştiinţifică a catedrei de limba română dela Universitatea « C. I. Parhon » s'a intensificat prin cuprinderea în planul ei de lucru a următoarelor pobleme: reconsiderarea lui B. P. Hasdeu; alcătuirea unei culegeri de texte potrivite pentru lucrările practice de gramatică; elaborarea une bibliografii critice a dicţionarelor româneşti; alcătuirea unei culegeri de texte dialectale; colaborarea mai activă a colectivului catedrei la « Limba română » şi « Studii şi cercetări lingvistice » şi sprijinirea colaborării studenţilor la aceste reviste.

Nu putem trece cu vederea faptul că învăţământul lingvistic dela Universitatea « C. I. Parhon » suferă de lipsa funcţionării corespunzătoare a catedrei de Introducere în lingvistică şi Lingvistică generală. Faţă de importanţa lor în cadrul muncii de ridicare a cadrelor de noi lingvişti, importanţă subliniată în nenumărate rânduri de către lingviştii sovietici, catedrele de Introducere în lingvistică şi Lingvistică generală trebuie întărite în toate facultăţile noastre de filologie printr'o mai bună organizare a materialului predat şi ţinerea regulată a lecţiilor.

Predarea limbilor în şcoală, în primul rând a limbii române, a început să constituie o preocupare susţinută a lingviştilor noştri. Astfel, numeroşi colaboratori ştiinţifici ai Institutului de lingvistică din Bucureşti au asistat, la sfârşitul acestui an şcolar, la examenele de limba română ale şcolilor medii din Capitală, pentru a aprecia calitatea metodei de predare. Constatările făcute cu acest prilej vor fi publicate în coloanele « Limbii române » începând chiar cu numărul de faţă.

★

În scurtul răstimp de un an de când noua conducere a Institutului de lingvistică din Bucureşti aplică în mod consecvent învăţătura stalinistă, s'a pornit la realizarea operelor de bază ale lingvisticii noastre, şi anume: Gramatica, Ortografia, Dicţionarul, precum şi la studiul ştiinţific al formării şi evoluţiei limbii noastre. Acest început constituie însă abia o parte din vastul program de muncă pe care-l reclamă nevoile revoluţiei culturale din ţara noastră.

Nepăsarea care a dominat sub regimul burghezo-moşieresc în studierea limbii române, dar mai ales problemele noi scoase la iveală de geniala învăţătură stalinistă, fac astăzi ca sarcinile lingviştilor să fie mai mari şi mai pline de răspundere ca oricând. De aceea, în lumina acestor mari sarcini, ies mai bine

BDD-A10189 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)

în evidenţă şi lipsurile activităţii din ultimul timp în domeniul lingvisticii noastre.

Aceste lipsuri se pot rezuma în următoarele: lipsa unui număr suficient de cadre tinere de lingvişti; nepublicarea, în afara studiilor apărute în « Limba română » şi în « Studii şi cercetări lingvistice », de lucrări mai mari cu caracter teoretic general şi de studii asupra unor probleme speciale; organizarea insuficientă a cercurilor de comunicări ştiinţifice pe probleme legate de tezele staliniste despre limbă; apariţia neregulată a publicaţiilor « Studii şi cercetări lingvistice » şi « Limba română »; numărul redus de conferinţe publice cu subiecte lingvistice sau de articole lingvistice în ziare şi reviste; încetineala operei de reconsiderare a lingviştilor noştri progresişti din trecut. Remedierea acestor lipsuri face parte din sarcinile imediate ale lingvisticii noastre.

Problemele activităţii lingvistice din ţara noastră sunt ridicate de însăşi viaţa şi nevoile culturale ale oamenilor care construiesc socialismul. « Anii puterii populare — a spus tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Congresul fruntaşilor din gospodăriile agricole colective — sunt ani de puternic avânt economic şi cultural al forţelor creatoare ale poporului, atâta timp ţinute sub obroc de capitalism »[1]. Poporul nostru, însetat de cultură, îşi iubeşte cu înflăcărare limba şi vrea ca ea să devină cu adevărat în această epocă « un instrument de luptă şi de desvoltare a societăţii »[2], cum caracterizează I. V. Stalin limba. El cere ca munca lingviştilor să oglindească nevoile lui actuale în mersul spre socialism. Lingvistica marxistă, spre deosebire de cea burgheză, nu este numai ştiinţa studierii statice a limbii, ci ştiinţa cultivării şi perfecţionării ei necontenite. Construirea socialismului cere ca munca lingviştilor să cuprindă probleme actuale, ca: fixarea terminologiei născute din noile relaţii economice şi sociale, unificarea termenilor tehnici, traducerea cât mai adecvată a termenilor pe care îi împrumutăm din alte limbi, îndeosebi din limba rusă, termeni care denumesc noţiunile noi ale vieţii socialiste şi care fac parte din fondul internaţional de cuvinte al culturii socialiste. Poporul muncitor aşteaptă ca toate aceste cuvinte noi să se oglindească, în dicţionarele ce se întocmesc, cu sensul lor exact şi actual; el cere lingviştilor valorificarea neîncetată a bogăţiei lexicale şi artistice a limbii noastre.

Publicarea cât mai grabnică a Gramaticii şi a Dicţionarului limbii române literare contemporane, a Ortografiei, a Dicţionarului ruso-român şi româno-maghiar, precum şi remedierea lipsurilor arătate în activitatea lingvistică din ţara noastră, se impune ca o sarcină de arzătoare actualitate pentru lingviştii noştri, spre a răspunde încrederii şi marelui sprijin acordat desvoltării lingvisticii de către Partidul Muncitoresc Român, Guvernul Republicii Populare Române şi Prezidiul Academiei R.P.R.

[1] « Scânteia » din 24 mai 1953.

[2] I. V. Stalin, Marxismul şi problemele lingvisticii, Editura pentru literatură politică, 1953, p. 24.

BDD-A10189 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)